

Overheidscontrole van de banken.

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

Voor wie het nog niet weet: de reddingsactie van de overheden is het enige dat verhinderd heeft dat het financieel systeem de voorbije weken implodeerde. Geen enkele bank kan op dit moment overleven zonder impliciete of expliciete waarborg van de overheid. Voor allen die sceptisch staan tegenover de efficiëntie van de overheid kan dit een redelijk beangstigend perspectief zijn.

Dat het zover is kunnen komen, heeft heel wat van doen met het falen van de regulering voor de banksector. Reeds in 1776 maakte Adam Smith de analogie met de noodzaak om branddeuren te installeren in een woning en de regelgeving van banken. Branddeuren beperken inderdaad de vrijheid van de bewoners van het huis, maar zorgen ervoor

wanneer er een brand ontstaat in één kamer, deze niet het volledige huis in de as legt. Momenteel wordt in de financiële wereld niet één huis in de as gelegd, maar de volledige stad.

In de economische theorie wordt er vanouds vanuit gegaan dat banken een prikkel hebben om inefficiënt veel risico te nemen. Hoe meer risico ze nemen bij de aanwending van het depositogeld, hoe meer rendement ze kunnen verhopen op de korte termijn. De goede bankiers onderkennen deze realiteit, maar het probleem zit vaak bij de prikkels die van bonussen uitgaan waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met de gevolgen wanneer het goed fout loopt. De auteur van het boek "The black swan", Nassim Taleb, vergelijkt dit met het spelen van Russische roulette. Verbazend veel mensen zitten nog steeds in de modus "business as usual". Blijkbaar is de wijze waarop het bij ons is misgelopen nog altijd niet doorgedrongen.

Deze dagen verschijnen enorm veel artikels over het totaal gebrek aan besef van risicomanagement bij Citigroup.

Overheidscontrole van de banken

Zo lezen we dat het pas in september 2007 doordrong bij de CEO Charles Prince dat zijn bank 43 miljard dollar hypotheekgerelateerde activa bezat. De journalisten van de New York Times presenteren dit als een enorme scoop, maar hier in België maakt zich blijkbaar niemand druk over het feit dat op de balans van Fortis (een kleintje in vergelijking met de mastodont Citigroup) 53 miljard euro aan gestructureerde producten gevonden zijn, waarvan circa 20 miljard als ‘toxisch’ beschouwd dient te worden. Bij Dexia moet dan weer de volgende drie jaar 13 tot 20 miljard euro geherfinancierd worden terwijl er maar liefst 219 miljard euro aan financiële investeringen op de boeken staan tegen 260 miljard euro klassieke leningen. Daarover staan slechts 114 miljard aan deposito’s. Het is dan ook hoog tijd dat men inziet dat het risicoprofiel afgebouwd moet worden, niet van één bank maar van ons volledig financieel stelsel.

Voorstanders van het zogenaamde narrow banking zoals Nobelprijswinnaars Milton Friedman en James Tobin stellen dat men het financieel stelsel moet opsplitsen tussen financiële huizen en depositobanken waarbij enkel de laatsten zich mogen financieren met deposito’s. In het huidige systeem worden depositohouders volgens hen eigenlijk als

gijzelaar gehouden door het financieel stelsel.

Als men daarentegen banken introduceert waarvan klanten weten dat hun geld enkel wordt geïnvesteerd in vlottend, veilige activa, dan kunnen gezinnen er hun spaarcentjes met een veilig geweten aan toe vertrouwen. In 1948 bepleitten libertarische denkers als Milton Friedman en zijn leermeester Henry Simons deze opsplitsing omdat ze geloofden dat hierdoor de overheidscontrole in een domein waar het volgens hen absoluut onwenselijk is, de banksector, ook vermeden kan worden.

Lang was het belangrijkste tegenargument dat er onvoldoende liquide gelden waren om in te investeren door de depositobanken, maar dit is vandaag anders: de wereld zit tjokvol geld op zoek naar veilige plaatsen, ook in normale tijden.

Friedman en Simons zouden vandaag bevestiging zien in het financiële cataclysm van vandaag wat ze betitelden als “staatskapitalisme”. Een bancaire systeem waarbij illiquide investeringen gefinancierd worden met deposito’s kent immers recurrente meltdowns

waarop de overheid dan tot een massale bailout van de banken moet overgaan. In hun overtuiging zouden de regelgevers altijd op een moment komen dat ze het laten afweten

“ “
**Willen we
immers
werkelijk dat
ook in normale
tijden politici
zeggenschap
hebben over
krediet-
beslissingen
en personeels-
management
waarbij ook
banken als een
politiek
plaatsings-
bureau worden
gebruikt?**
” ”

Overheidscontrole van de banken

en dat de ondernemers en gezinnen met de collateral damage moeten leven. Schade die hoog kan oplopen: gemiddeld kost een financiële crisis tot 7,8% van het BBP maar die kan oplopen tot 15,7% van het BBP als er ook een muntcrisis uit volgt (met een duur van 3,7 jaar). De aanhangers van de afsplitsing van veilige depositobanken stellen dat de overheid enerzijds de optie heeft om dit bij wet op te leggen of anderzijds door een impliciete subsidie te geven aan de spaarders bij de “narrow banks” (bijvoorbeeld door de fiscale vrijstelling daartoe te reserveren). In deze filosofie dragen de klanten zo immers bij tot een stabilisering van het financieel systeem wat de maatschappij kosten bespaart.

Er loopt je als econoom toch een rilling over de rug wanneer je in een editoriaal in de Financial Times leest dat als banken ondanks alle steun van de overheid niet overgaan tot kredietverlening ze de arm omgewrongen moeten worden waarbij ze bijvoorbeeld een streefcijfer qua lening wordt opgelegd. Merk op dat dit allemaal niet nodig was als we ook bij ons het systeem van dynamisch provisioneren hadden ingevoerd waarbij banken in boom (bubble) jaren hogere provisies aanleggen die ze kunnen versoepelen in slechte jaren. Ook in België komt dit debat op gang wanneer blijkt dat de kredietverlening het laat afweten. Vaak verzandt men in “kip of ei”-discussies waarbij het de vraag is of de kredietverlening

verzwakt vanwege een inkrimpende vraag of een aflatend aanbod. Om hierin klaarheid te brengen hebben centrale bankiers een kwalitatieve maatstaf ontwikkeld voor de criteria bij het goedkeuren van leningen en deze cijfers wijzen voor ons land momenteel op een enorme verstrakking van de kredietverlening. De overheid moet zich alvast de vraag stellen of de banken nu voldoende geherkapitaliseerd zijn. Niets zegt dat de overheid niet nog een rondje banken herkapitaliseren moet lopen. In het land van het kapitalisme, de VS, bezit de staat bijvoorbeeld 79,9% van de reus AIG en aandelen in tal van andere banken. Ondanks de urgentie om vandaag voor stabiliteit te zorgen, is het hoegenaamd niet wenselijk dat de overheid eeuwig aanwezig blijft in onze financiële instellingen. Willen we immers werkelijk dat ook in normale tijden politici zeggenschap hebben over kredietbeslissingen en personeelsmanagement waarbij ook banken als een politiek plaatsingsbureau worden gebruikt? De criteria die dan gelden zijn immers meestal niet bankexpertise en onafhankelijkheid, maar nauwe banden met de politiek, gezagsonderhorigheid, etc...

De overheid kan echter pas zich terugtrekken uit haar aandeelhouderspositie als ze het probleem van inefficiënt risiconemen structureel heeft aangepakt en als uiteraard de financiële storm gaan liggen is. Helaas kan dat nog enkele jaren duren.

Ivan **Van de Cloot**
Hoofdeconoom
Itinera Institute

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
“Think-tank” et “do-tank” indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL
Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69
info@itinera-institute.org www.itinera-institute.org

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur